

De heer Koen Geens
Minister van Justitie
Waterloolaan 115
1000 BRUSSEL

Hoge Raad voor Vrijwilligers

Uw brief van :
Uw kenmerk :
Ons kenmerk :
Datum : 13/11/2017

Betreft: Advies van de HRV over het ontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen

Mijnheer de Minister,

De Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) wenst op eigen initiatief een advies te geven over het ontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen.

De HRV benaderde deze tekst uitsluitend vanuit het oogpunt van de impact op de status van vrijwilligers, in overeenstemming met de wet van 3 juli 2005 over de rechten van vrijwilligers. Op de andere aspecten van het recht van vzw's en bedrijven, die bij velen van hen vragen oproepen, wordt niet ingegaan. Dit advies wordt gegeven op basis van de teksten aangeleverd door het kabinet van de minister van Justitie, vóór het advies van de Raad van State.

Gelet op de draagwijdte van het advies wordt dit ook bezorgd aan de Minister van Sociale Zaken, de Minister bevoegd voor de HRV en de Minister van Financiën.

Algemene beschouwingen

De wens om het verenigings- en vennootschapsrecht grotendeels te harmoniseren kadert in een algemene tendens, die met name door de Europese instellingen wordt ingegeven.

De grenzen tussen de bedrijfs- en de verenigingswereld zijn aan het vervagen. Vzw's worden in toenemende mate gelijkgesteld met marktpelers, wat leidt tot verlies van zichtbaarheid en specificiteit. Deze specificiteit, die gekenmerkt wordt door belangeloos handelen maar ook door bijzondere waarden en werkwijzen, ligt de verenigingswereld na aan het hart. Dit is ook de reden waarom de verenigingen steun ontvangen van het publiek, subsidiërende overheden en vrijwilligers.

De HRV dringt erop aan dat in zowel de regelgeving als de administratieve praktijken rekening wordt gehouden met de identiteit van de vrijwilligerssector en met name met de specifieke kenmerken van vrijwilligerswerk.

Definitie van de vereniging

Het ontwerp van wet tot invoering van het wetboek van vennootschappen en verenigingen definieert de vereniging. Deze wordt gekenmerkt door het nastreven van een belangeloos doel en het verbod op het verkrijgen van een direct of indirect vermogensvoordeel, behalve voor het doel vastgelegd in de statuten.

Het begrip "afwezigheid van winstoogmerk", vermeld in de wet van 27 juni 1921 over de vzw's, komt niet voor in de nieuwe definitie.

De wet over de rechten van vrijwilligers verwijst echter nog steeds naar de afwezigheid van een winstoogmerk. Hij definieert de organisatie als "elke feitelijke vereniging of private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk die werkt met vrijwilligers".

De HRV verheugt zich erover dat het kabinet van Minister Geens laat weten dat de woorden "in dit laatste geval" uit de definitie van de vereniging zouden worden geschrapt, waardoor het mogelijk wordt directe of indirecte voordelen toe te kennen voor het in de statuten vastgestelde doel.

Het is van essentieel belang dat verenigingen gratis diensten kunnen verlenen, onder andere aan hun vrijwilligers (bv. computeropleidingen), ook al is dit een voordeel voor de vrijwilliger (dat een kostenbesparing met zich meebrengt) en ook al weegt dit op de passiefrekening van de vzw.

Ter wille van de duidelijkheid dienen in de definitie de woorden "behalve voor het in de statuten bepaald belangeloos doel" te worden vervangen door de woorden "behalve voor de uitvoering van het in de statuten bepaald belangeloos doel".

De woorden "op straffe van nietigheid" dienen uit de definitie van vereniging te worden geschrapt omdat artikel 9, 4 betrekking heeft op nietigheid en er in een definitie niet moet worden gesproken over nietigheid.

Gelet op het bestaan van de wet inzake verduistering en andere frauduleuze handelingen vraagt de HRV de memorie van toelichting bij de nieuwe wettelijke bepalingen aan te passen, zodat de kwestie van voordelen voor de leden niet wordt beperkt. De HRV pleit er ook voor om in deze tekst de voordelen die inherent zijn aan het sociale project niet te laten versmelten met een eventuele onwettige belangenbehartiging door bestuurders.

De HRV merkt op dat deze nieuwe definitie van de vzw een wijziging van de wet inzake de vrijwilligers en andere wetgeving vereist om tegenstrijdigheden te voorkomen.

De HRV wil dat art. 1,2 minstens op twee punten wordt aangepast:

- vervanging van de woorden "behalve voor het in de statuten bepaald belangeloos doel" door de woorden "behalve voor de uitvoering van het in de statuten bepaald belangeloos doel".
- schrapping van de woorden "op straffe van nietigheid".

Oorzaken van nietigheid van een vereniging

Artikel 9:4 voorziet in de nietigheid van een vereniging "wanneer zij is opgericht met als doel rechtstreekse of onrechtstreekse vermogensvoordelen als bedoeld in artikel 1:4 te verschaffen aan haar leden, haar toetredende leden of aan de leden van haar bestuursorgaan."

Artikel 9:4, dat elk direct of indirect vermogensvoordeel verbiedt 3 is in tegenstrijd met de definitie voorgesteld bij artikel 1.

Mogelijkheid voor de verenigingen om een beroep te doen op vrijwilligers

Het wetsontwerp bepaalt dat de afwezigheid van een winstoogmerk geen criterium meer zal zijn in de definitie van vzw's.

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat "komaf wordt gemaakt met de moeilijkheden die verband houden met de netelige vraag in welke mate een vereniging "commerciële" of "winstgevende" activiteiten kan verrichten om middelen te genereren ten behoeve van haar belangeloos doel."

Helaas zal deze netelige kwestie voor verenigingen en vrijwilligers een actueel thema blijven, aangezien het voor de belastingdienst niet mogelijk is om bezoldigd vrijwilligerswerk uit te oefenen in een vereniging die

onderworpen is aan vennootschapsbelasting.¹ Verenigingen die aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, zijn echter verenigingen die verrichtingen of activiteiten ontplooiën met een winstoogmerk.

Het fiscale criterium verandert dus niet, maar het standpunt van de belastingdienst ten aanzien van organisaties zonder winstoogmerk kan veranderen zodra de verenigingen commerciële activiteiten onbeperkt kunnen uitoefenen.

Zullen lucratieve activiteiten die nu door de belastingdienst als bijkomstig worden beschouwd, in toekomst niet worden beschouwd als de hoofdactiviteiten, niet omdat de vzw's in kwestie de omvang ervan uitbreiden, maar omdat zij na de hervorming zullen worden gezien als louter economische actoren?

Zullen vzw's die beslissen om hun winstgevende activiteiten te verhogen, hun vrijwilligers moeten opgeven, ook al wordt de opbrengst van deze winstgevende activiteiten volledig besteed aan de realisatie van het sociale doel?

Het wetsontwerp zal leiden tot een toename van het aantal vzw's dat aan de vennootschapsbelasting is onderworpen, alsook van het aantal grensgevallen.

De HRV betreurt dat, door het al dan niet heffen van de vennootschapsbelasting, het uiteindelijk de belastingdienst zal zijn die beslist welke verenigingen bezoldigde vrijwilligers zullen mogen inzetten. Het fiscaal criterium is te restrictief en komt niet overeen met de realiteit op het terrein. Veel sportcentra die door een autonoom gemeentebedrijf worden gerund, hebben bijvoorbeeld regelmatig commerciële activiteiten. Hetzelfde geldt voor culturele centra. De activiteiten van deze structuren zijn echter ten dele gebaseerd op vrijwilligers, die hun onkosten niet meer vergoed zullen kunnen krijgen.

De HRV wijst erop dat de wet over de rechten van de vrijwilligers primeert op de fiscale omzendbrief.

De HRV roept op tot overleg tussen de ministers van Sociale Zaken, Financiën en Justitie, waarbij de HRV wordt betrokken, om de impact van de maatregelen vast te stellen en duidelijkheid te scheppen over de reikwijdte van de KB's en andere omzendbrieven die uit deze wet voortvloeien.

Vennootschappen met sociaal oogmerk

Het wetsontwerp ziet af van de vennootschap met sociaal oogmerk als bijzondere rechtsvorm, maar laat de coöperatieve vennootschappen de mogelijkheid zich te laten erkennen als vennootschap met sociaal oogmerk. In zijn advies aan de minister van Sociale Zaken over de evaluatie van de wet van 3 juli 2005 inzake de rechten van vrijwilligers heeft de HRV reeds aangedrongen op verduidelijking over de mogelijkheid voor sociale ondernemingen om met vrijwilligers samen te werken.

De oprichting van een vennootschap kan voordelen bieden met betrekking tot de financiering of het aantrekken van investeerders. Vennootschappen met sociaal oogmerk zullen hun bestaansreden dus behouden na de hervorming, zelfs al beantwoorden ze aan de criteria voor vzw's.

In deze nieuwe context is de HRV van mening dat het nog wenselijker is vrijwilligerswerk in vennootschappen met sociaal oogmerk toe te staan.

De HRV vraagt dat de wet over de rechten van vrijwilligers zodanig wordt gewijzigd dat vrijwilligerswerk ook mogelijk is binnen vennootschappen met sociaal oogmerk waarvan de statuten het toekennen van een direct of indirect vermogensvoordeel verbieden, behalve voor de realisatie van het belangeloze doel dat in de statuten is vastgelegd. Deze kwestie moet tijdens het hierboven vermelde overleg aan bod komen.

¹ Omzendbrief nr. Ci.RH.241/509.803 over het belastingstelsel van de vergoedingen voor vrijwilligerswerk

Leesbaarheid

Een van de doelstellingen van de nieuwe wet is vereenvoudiging. De HRV meent dat deze doelstelling helemaal niet wordt bereikt voor vzw's.

Momenteel zijn de regels die van toepassing zijn op vzw's gebundeld in één enkele wet, die volledig aan de vzw's gewijd is.

Het wetsontwerp verspreidt deze regels over de boeken 1, 2, 3, 3, 9 en 14, te midden van regels die alleen van toepassing zijn op vennootschappen. Zelfs boek 2, waarin de gemeenschappelijke bepalingen worden behandeld, bevat eigenlijk vooral artikelen die niet van toepassing zijn op vzw's. Bovendien is het geheel van regels dat alleen van toepassing is op verenigingen (boek 9) groter dan de regels die momenteel in de vzw-wet zijn opgenomen.

Het behoud van een afzonderlijke vzw-wet zou niet in strijd zijn met de recente wetten inzake de insolventie van bedrijven en de bevoegdheden van de handelsrechtbanken, die ook op de verenigingen van toepassing zijn.

Volgens de HRV brengt het wetsontwerp de leesbaarheid en het goed begrip van de regelgeving met betrekking tot vzw's in gevaar.

De gebrekkige leesbaarheid van de nieuwe wet zal de taken van onder meer de vrijwillige bestuurders van vzw verzwaren en de in artikel 27 van de Grondwet verankerde vrijheid van vereniging belemmeren.

De HRV vraagt de regels voor vzw's vast te leggen in een afzonderlijke wet of in afzonderlijke wettelijke bepalingen.

Vrijwillige bestuurders van vzw's.

Artikel 2, 53, § 1 stelt maximumbedragen vast voor de aansprakelijkheid van bestuurders. De eerste trap van 125.000 euro is al overdreven hoog voor kleine vzw's. Het zou wenselijk zijn lagere bedragen vast te stellen voor kleine verenigingen.

Sommige openbaarmakingsregels zijn niet duidelijk. Zo moet men bv. de akten betreffende de benoeming van beheerders (art. 2 :8, § 1er, 4°, a)) en het uittreksel van deze benoeming (art. 2 :8, § 1er, 5°) neerleggen en (wat reeds het geval is) het uittreksel publiceren (art. 2 :14). Er is dus een extra document dat ter griffie moet worden neergelegd. Bovendien weten we niet welk verschil er wordt gemaakt tussen de akte en het uittreksel.

Deze elementen, in combinatie met de leesbaarheidsproblemen, brengen het risico met zich mee dat potentiële vrijwillige bestuurders van een vzw worden ontmoedigd, dat de verenigingsdynamiek wordt belemmerd en dat het ontstaan van feitelijke verenigingen wordt aangemoedigd.

De HRV pleit voor de instelling van een lager maximumbedrag voor de aansprakelijkheid van bestuurders van kleine vzw's en de vereenvoudiging van administratieve procedures.

Met de meeste hoogachting.

Voor de Raad,

De Voorzitter van de HRV,
Philippe ANDRIANNE